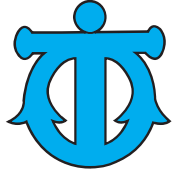

DENİZDEN MERHABA

35. YIL

İMEAK Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi Dergisidir.

Ekim - Kasım - Aralık 2022 • Sayı:36

■ KONTEYNER NAVLUN
PİYASALARINDA DALGA BÜYÜK

■ BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ
SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

■ İZMİR BALIKÇILIK SEKTÖRÜNÜN
DEĞERLENDİRMESİ

■ YENİ SEZON
BEREKETLİ BAŞLADI

■ SU ALTINDA GEÇEN BİR ÖMÜR

DENİZ HUKUKU

Av. Barış Çalık

GÜVERTE ÜZERİ YÜK TAŞIMA YASAĞI VE KONTAYNER TAŞIMACILIĞI HAKKINDA

“Konteynerize yükler denizyolu sergüzeştine ve seyrüsefer esnasında dış etkenlerin risklerine karşı mukavemete sahip olduğundan, kanun koyucunun ifadesi ile ticari teamül gereği istisna kapsamında dahilinde, yük ilgisinin rızası aranmaksızın gemide güverte üzerinde taşınabilir”.

Son zamanlarda bazı yük ilgililerince ithal ya da ihraç konteyner muhteviyatı yüklerinin geminin hangi bölümüne yüklendiğini sorguladıkları ya da konteyner muhteviyatı yüklerinin neden konteyner gemisinin ambarında değil de, güverte üzerine istiflendiği

yönünde serzenişlerde buldukları gözlemlenmiştir. Ne var ki yük ilgililerinin bu yöndeki serzenişlerinin hukuki dayanağı bulunmamaktadır. Şöyle ki;

Türk Ticaret Kanunu (“TTK”) madde 1178 ‘de belirtildiği üzere, genel kural olarak taşıyanların yük

üzerindeki sorumlulukları, yükü taşımak üzere teslim aldıkları andan itibaren başlamakta ve yükü alıcısına fiilen teslim ettikleri ana kadar da devam etmektedir. Bunu müteakip Kanun’un aynı maddesi gereğince taşıyanlar, taşıma sözleşmesinin ifasında eşyanın gemiye yüklenmesi,

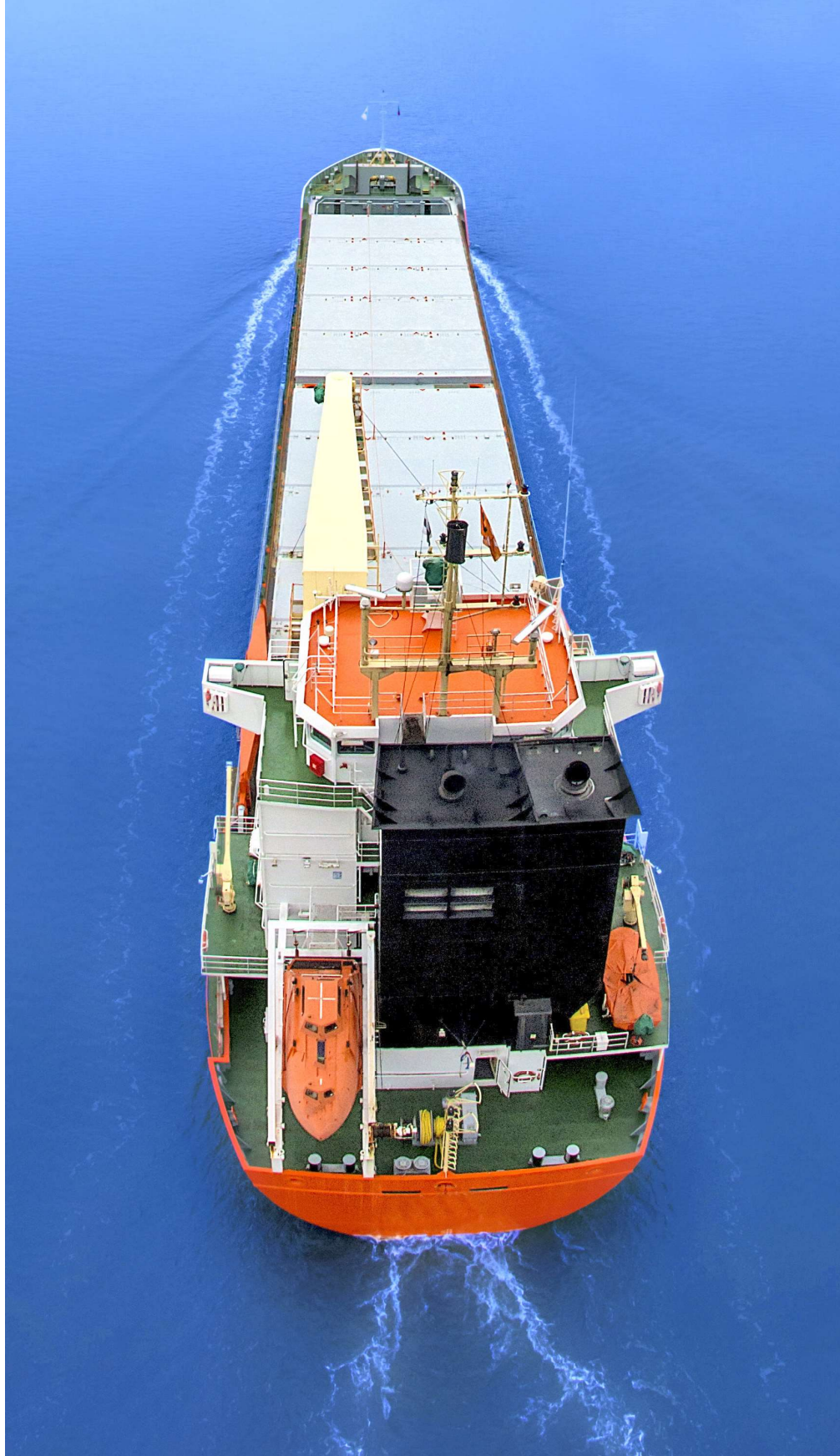

DENİZ HUKUKU

istifi, elden geçirilmesi, taşınması, korunması, gözetimi ve gemiden tahliyesinde tedbirli bir taşıyandan beklenen tüm dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdürler. Bunlar ile birlikte donatanın temsilcisi konumunda olan gemi kaptanın da TTK madde 1112'de ifade edildiği üzere yükün gemiye yüklenmesi ve gemiden çıkartılmasına nezaret etme borcu olduğu gibi, yük ilgililerinin menfaatlerinin korunması ve yükün emniyeti bakımından taşınacak eşyanın en iyi şekilde korunması ve taşınması ile muhtemel yükte meydana gelebilecek zararların önüne geçilmesi açısından her türlü tedbiri almaya görev ve yetkisi bulunmaktadır. Görüldüğü üzere bu yasal düzenlemelerdeki temel amaç, yükün tüm taşıma safhalarında emniyetinin ve selametinin sağlanmasıdır.

GÜVERTEDE TAŞIMA YASAĞI

Özellikle konvansiyonel yük taşımacılığı olarak tabir edilen dökme ve genel kargo yük taşımacılığında yükün taşıma boyunca emniyette olacağı yer ambar içi olacaktır. Böylece gemide ambar içine yerleştirilerek emniyete alınmış ve üzerine de ambar kapakları kapatılmış yük, denizyolu ile taşıma esnasında dış ortamın olumsuz etkilerinden korunmuş olacaktır. İşte tam da bu nedenlerle denizyoluyla taşınacak yükün emniyeti ve selameti bakımından kanun koyucu, TTK madde 1151/1 düzenlemesi ile "Taşıyan, eşyayı güverte taşıyamaz ve küpeşteye asamaz." demek kaydı ile yüklerin güverte üzerinde taşınmayacağına ya da geminin küpeştesine asılamayacağına hükmetmiştir ki bu keyfiyet hukukta güverte taşıma yasağı olarak da anılmaktadır. Aynı madde içinde kanun koyucu bu yöndeki güverte üzerinde yük taşıma yasağına istisnalar da getirmiş, TTK madde 1151/2 düzenlemesi ile, "Taşıyan, eşyayı ancak yükleten ile arasındaki anlaşmaya veya ticari teamüle uygunsuz ya da mevzuat gereği

DENİZ HUKUKU

zorunluysa güvertede taşıyabilir.” demek kaydı ile, istisnai olarak yükletenin (“Shipper”) rızası olması durumunda yüklerin güverte üzerinde taşınabileceğine veya böyle bir yükleten rızası olmasa dahi ticari teamüllerin elvermesi durumunda ya da mevzuat gereği yükün güverte üzerinde taşınması zorunlu kılınmış ise, taşıyanın tek taraflı takdirine göre yüklerin geminin güvertesi üzerinde taşınabileceğine hükmetmiştir. Bu madde metinden anladığımız, taşıyan ile yükletenin anlaşması halinde herhangi bir yükün yine taşıyanın sorumluluğu altında güverte üzerinde taşınması mümkündür. Bunu müteakip taşıyan ve yükleten bu hususta anlaşmamış olsa bile, ticari teamüllere göre güverte üzerinde taşımaya uygun olan yükler ya da güverte üzerinde taşınması zorunlu kılınmış yükler yine taşıyanın sorumluluğu altında güverte üzerinde taşınabilecektir.

Taşıyan ile yükleten arasında yükün güverte üzerinde taşınması hususunda bir anlaşma olmasa dahi, kanun koyucu istisna kapsamında ticari teamüller gereği bazı yüklerin taşıyanın sorumluluğunda ve taşıyanın tek taraflı iradesi ile güverte üzerinde taşınabileceğine hükmediyor ise, burada değerlendirilmesi gereken husus “istisna” yani ticari teamüller gereği güverte üzerinde taşınabilecek yüklerin hangileri olacağıdır. Kanun koyucu spesifik olarak deniz ticaretiyle ilgili olarak hangi yüklerin güverte üzerinde taşınacağına ya da hangi yüklerin güverte üzerinde taşınmayacağına ilişkin bir düzenleme yapmamış, burada ticari teamüllere atıf yapmakla yetinmiştir. Ticari teamül gereği yükletenin rızası aranmaksızın İngilizce “Timber, Lumber” olarak tabi edilen kereste yüklerinin güverte üzerine yüklenecek taşınması mümkündür. Aynı şekilde yat ve tekne taşımacılığında da yatların ya da teknelerin gemi güvertesi üzerine yüklenecek taşınması yaygın bir ticari teamüldür. Yine ticari teamül gereği konteyner muhteviyatı yüklerin de yükletenin rızası aranmaksızın güverte üzerine

yüklenerek taşınması mümkündür.

Konteyner (Container) terimi İngilizce kökenli bir kelime olup “to contain” yani “içine almak, muhafaza etmek” teriminden türemiştir. I.S.O’ nun tanımına göre konteyner “Birçok heterojen malı tek bir yükleme ve taşıma ünitesi haline gelmesine yardım eden, içine konan malları birkaç indirme bindirme işleminden sonra da taşınmasını sağlayan, hiçbir taşıma aracına bağlı olmayan ve bir araçtan diğerine teknik araçlar yardımı ile kolaylıkla aktarılabilen, tekrar kullanılabilmesi için gerektirdiği kadar sağlam yapılan sandıklar, taşıma kapları ve yüklükler” olarak tanımlanmıştır.

KONTEYNER TAŞIMALARI YASAK DIŞINDA

Bununla beraber 1972 Gümrük Sözleşmesinin Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin madde 4/f bendi ile 1972 Cenevre Kuralları kapsamında yapılan tanımlarda konteyner “1972 Konteynerlerle ilgili Gümrük Sözleşmesinin 4 no’lu ekinde yer alan teknik şartlara uygun olarak imal edilmiş, yine bu sözleşmenin 5 no’lu ekinde gösterilen yöntemlerden birine göre onaylanmış, iç hacmi en az 1 metreküp olan ve taşıma işlerinde kullanılan büyük sandık, müteahharrik sarnıç veya benzerleri ile kolayca doldurulup boşaltılabilen bir taşıma aracı olarak” tanımlanmıştır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 11.05.1984 tarih, 1984/2187 Esas ve 1984/3760 Karar sayılı ilamında ilk defa konteynerin tanımını yaparken, konteynerin doğrudan doğruya bir yük olmadığını ifade ederek konteyneri “taşımada sürati arttıran, masrafları azaltan, hareket edebilir ambar” olarak tanımlamıştır. Buradan gördüğümüz de konteyner, hareketli taşıma aracı ve bir seyyar ambardır. Bunu müteakip konteyner, üzerinde yırtık, delik, yarık vs. gibi kondisyonel bir ayıbı yok ise yapısı ve amacı itibari ile yükü dış ortamın olumsuz etkilerinden korumaktadır. Konteynerin denizyolu taşıması esnasında içindeki yükü dış ortamın olumsuz etkilerinden

koruma özelliğinden dolayı ayrıca bu konteyner yükünün geminin ambar içinde taşınarak ikinci bir korunmaya tabi tutulmasına gerek bulunmamaktadır. Dolayısı ile yükletenin rızası olmasa bile, sorumluluğu yine taşıyanda kalmak üzere, konteyner yükleri taşıyanın tek taraflı iradesi ile güverte üzerine yüklenebilmekte ve güverte üzerinde taşınabilmektedir zira bu husus konteyner taşımacılığı bakımından ticari bir teamül haline gelmiştir. Ayrıca dünya genelinde faaliyet gösteren ana hat konteyner taşıyıcılarının ve hat operatörlerinin hemen hepsinin ilan edilmiş taşıma şartları ve ayrıca konşimentolarının arka yüzlere derç ettikleri taşıma şartlarında ortak şekilde taşıyanların tek taraflı olarak kendi takdirlerine göre konteyner yüklerini dilekleri gibi geminin güverte üzerine yükleyebileceklerine dair kayıtlar yer almaktadır. Meseleye farklı bir perspektiften baktığımızda ise, herhangi bir taşıma türüyle taşınacak olan yükler için yük ilgililerince yaptırılan emtea nakliyat sigortalarında, poliçe şartı olarak “konteyner yükleri hariç olmak üzere” denizyolu taşımacılığında yükün güverte altında yani ambar içinde taşınması halinde sigorta kapsamında olacağı ifade edilmektedir. Buradan da gördüğümüz, sigorta şirketleri tarafından düzenlenen emtea nakliyat sigortaları gereği de konteyner taşımaları güvertede taşıma yasağı kapsamının dışında bırakılmış durumdadır.

Sonuç itibari ile uzun yıllardan beri gelişerek günümüze gelen konteyner taşımacılığında konteyner muhteviyatı yüklerin güverte üzerinde taşınması uluslararası alanda yerleşik global bir ticari teamül haline gelmiştir. Bu vesile ile muhtelif yük ilgililerinin ithal ya da ihraç konteyner muhteviyatı yüklerinin geminin hangi bölümüne yüklendiğini sorgulamaları ya da konteyner muhteviyatı yüklerinin neden konteyner gemisinin ambarında değil de, güverte üzerine istiflendiği yönünde serzenişlerde bulunmaları yersiz olmaktadır.